

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาชาติทุกด้าน เพราะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ให้มีความรู้ ความสามารถตามที่ประเทศต้องการ ประชาชนที่ได้รับการศึกษาอย่างดี ย่อมเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการพัฒนา โดยเฉพาะเยาวชนเป็นวัยสมบูรณ์พร้อมที่จะได้รับการศึกษาเพื่อสร้างตนเองและก้าวไปสู่การดำเนินชีวิตอันซับซ้อน ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมจากการอ่านออกเขียนได้

แต่จากการสำรวจพบว่า เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่ได้ศึกษาต่อมีปัญหาคือ เด็กไม่ได้รับการเตรียมอาชีพทำให้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ได้รับค่าจ้างขั้นต่ำ ถูกเอารัดเอาเปรียบในการใช้แรงงาน เด็กบางพวกถูกหลอกให้ทำงานทุจริต เกิดปัญหาอาชญากรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2519: 35-40) สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเด็กยังไม่พร้อมที่จะทำงานเลี้ยงตัวได้ ควรได้รับการศึกษาต่อ

การมัธยมศึกษาเบี่ยงการศึกษาต่อเนื่องจากชั้นประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านวิชาการ วิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เยาวชนควรได้รับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาเป็นพื้นฐานก่อนการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อไป (แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520: 6)

แต่จากสถิติการรับนักเรียนที่จบจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2526-2530 (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา 2526-2530: ภาคผนวก) พบว่านักเรียนที่จบชั้นประถมปีที่ 6 มีโอกาสเข้าเรียนต่อต่ำมาก ไม่เกินร้อยละ 40 ของนักเรียนทั่วประเทศ โดยเฉพาะในบางจังหวัด มีอัตราการเรียนต่อต่ำมาก ไม่เกินร้อยละ 25 เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเรียนต่อระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีอัตราการเรียนต่อแตกต่างกันสูง ซึ่งแสดงให้เห็นความไม่เสมอภาคทางการศึกษา นอกจากนั้นการบริการการศึกษาประเภทอื่น

ซึ่งนักเรียนจะได้มีโอกาสพัฒนาฝีมือและพัฒนาความรู้ความสามารถก็ยังมีข้อจำกัด เช่น โครงการต่าง ๆ ของกรมการศึกษาออกโรงเรียนจะรับผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาประเภทบุคคลภายนอก พ.ศ. 2526: หมวด 3 ข้อ 10: ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ พ.ศ. 2516: ข้อ 4) สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมแรงงาน รับเฉพาะผู้มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ดังนั้นเด็กที่เพิ่งจบการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีอายุ 12-13 ปี จึงต้องเสียเวลาเพื่อรอคอยโอกาสศึกษาต่อ ซึ่งระยะเวลาว่างนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ เด็กจึงควรได้รับการศึกษาต่อ เนื่องจากชั้นประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2525: 74)

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้กรมสามัญศึกษาดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยเริ่มโครงการนี้เมื่อ พ.ศ. 2530 มีโครงการเป้าหมายคือ โรงเรียนในเขตพื้นที่ชนบทยากจน 38 จังหวัด โดยมีเป้าหมายให้เด็กในชนบทเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนสูงขึ้นร้อยละ 50 ในปีการศึกษา 2534

วิธีการศึกษาของโรงเรียนที่เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มี 2 ประเภท คือ รูปแบบปกติ และรูปแบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นการให้การศึกษาโดยที่ผู้เรียนไม่ต้องมาเรียนที่สถานที่เรียนเต็มเวลาเรียนเพื่อใช้เวลาในการประกอบอาชีพ เวลาที่ขาดจากการเรียนในห้องต้องได้รับกิจกรรมทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศึกษาทบทวนด้วยตนเอง ปฏิบัติงานที่ครูมอบหมาย นอกจากนี้ นักเรียนยังได้รับการยกเว้นค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ไม่ต้องแต่งเครื่องแบบมาเรียน เป็นต้น

เขตการศึกษา 7 มีโรงเรียนที่เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาทั้งสิ้น 19 โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2531: 3) จากการสำรวจในปีการศึกษา 2532 พบว่ามีโรงเรียนที่เปิดการศึกษาแบบทั้งระบบโรงเรียน 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.84 ของโรงเรียนทั้งหมดที่อยู่ในโครงการนี้ จำนวนนักเรียนทั้งหมดของโรงเรียนที่เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีจำนวน 7,073 คน เป็นนักเรียนที่เข้าศึกษาแบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน จำนวน 681 คน คิดเป็นร้อยละ 9.63 ของนักเรียนทั้งหมดที่เข้าศึกษาในโครงการนี้

การศึกษาทั้งระบบโรงเรียนเกิดจากการผสมผสานแนวความคิดของการศึกษาในโรงเรียนคือ ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ครูจัดให้ และแนวความคิดของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ ผู้เรียนจะเรียนเมื่อมีความต้องการ พร้อมทั้งจะเรียน จึงกล่าวได้ว่าความต้องการเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้นักเรียน เข้าศึกษาต่อ ดังนั้นจึงควรศึกษาความต้องการของผู้รับบริการเพื่อจะได้จัด สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ตอบสนองตรงความต้องการของกลุ่ม เป้าหมายอันเป็นปรัชญาสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียน เข้าศึกษาต่อนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปกครองด้วย ทศนคติของผู้ปกครอง ที่มีต่อโรงเรียน ความสนใจของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา เป็นพื้นฐานและเป็นแรงจูงใจให้เด็ก ได้เข้าเรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียน (สมพงษ์ มั่นระวัง 2513: 61) นอกจากนี้ ผู้ปกครองแล้ว ความต้องการ ทศนคติ ความสมัครใจของตัวนักเรียน เองก็เป็นแรงผลักดันสำคัญ ที่ส่งเสริมการเข้าศึกษาต่อ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการศึกษา ต่อของนักเรียน บริเวณพื้นที่ที่มีอัตราการศึกษาต่ออยู่ในระดับต่ำ คือ เขตการศึกษา 7 โดยศึกษา โรงเรียนที่เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน ซึ่งเป็น การผสมผสานการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อ เป็นแนวทาง ปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอัน เป็นปรัชญา ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งอาจมีผลต่อการรณรงค์ พัฒนาการบริการทางการศึกษา เพื่อ ให้นักเรียนได้เข้าสู่ระบบการศึกษาหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับมากขึ้น อันหมายถึงประชากร ที่ได้รับการพัฒนาจะมีอัตราสูงขึ้นและทั่วถึงกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการเข้าศึกษาต่อของ นักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบการศึกษาทั้งระบบ โรงเรียน เขตการศึกษา 7 ในด้าน ความต้องการส่วนตัว สังคม และเศรษฐกิจ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับเหตุการณ์ เข้าศึกษาต่อของนักเรียน เฉพาะด้าน เศรษฐกิจ

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดำเนิน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์เข้าศึกษาต่อในโครงการขยาย โอกาสทางการศึกษา แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน โดยศึกษา 3 ด้านคือ

1.1 ความต้องการส่วนตัวของนักเรียน คือ ต้องการมีอิสระ ต้องการรู้วิธีการเรียนแบบใหม่ ต้องการแต่งกายตามสบาย เป็นต้น

1.2 ด้านสังคม คือ มีโอกาสพบเพื่อนใหม่ ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

1.3 ด้านเศรษฐกิจ คือ การได้เรียนรู้ด้านอาชีพ การเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน เป็นต้น

2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับเหตุผลการเข้าศึกษาต่อของนักเรียน

ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน โดยศึกษา 3 ด้าน คือ

2.1 ความต้องการส่วนตัวของผู้ปกครอง คือ ความภูมิใจต่อบุตรหลาน ที่สนใจต่อการศึกษา เป็นต้น

2.2 ด้านสังคม คือ ได้รับการยอมรับจากสังคม ต้องการให้เรียนเหมือนเพื่อน เป็นต้น

2.3 ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้านอาชีพ การเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน เป็นต้น

3. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แบบการศึกษาระบบโรงเรียน ใน 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านสภาพทั่วไปของการดำเนินการ คือ การประชาสัมพันธ์ การไม่เสียค่าเล่าเรียน เป็นต้น

3.2 ด้านพัฒนาตนเองและท้องถิ่น คือ นักเรียนพัฒนาตนเองตามปัจจัยสี่ เป็นต้น

3.3 ด้านวิธีการเรียนการสอน คือ การใช้บทเรียนด้วยตนเอง การไม่ต้องมาเรียนเต็มเวลาเรียน เป็นต้น

4. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนคือผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วเขาศึกษาต่อในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบทั้งระบบโรงเรียน ในปีการศึกษา 2531 และปีการศึกษา 2532 ใน 7 โรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม โรงเรียนนาบัววิทยา โรงเรียนบ้านแก่งวิทยา โรงเรียนพากทำวิทยา โรงเรียนบ้านโคกวิทยา โรงเรียนวังโป่งวิทยา

5. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยคือ พื้นที่ในเขตการศึกษา 7 ซึ่งเข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน คือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง โครงการของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ระยะเวลาของโครงการ คือ ปี พ.ศ. 2530-2534

เขตชนบทยากจน หมายถึง อำเภอพื้นที่เป้าหมาย เพื่อการพัฒนาชนบทใน 38 จังหวัด ตามประกาศของรัฐบาลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะเวลาที่ 5 พ.ศ. 2525-2529

การศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน หมายถึง การให้การศึกษารูปแบบหนึ่ง โดยที่นักเรียนไม่ต้องมาเรียนที่โรงเรียนหรือหน่วยเรียนเต็มเวลาเรียน แต่ต้องได้รับกิจกรรมทดแทนเวลาที่ขาดไปในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่นการใช้สื่อเรียนด้วยตนเองและนักเรียนกึ่งระบบยังได้รับการยกเว้นต่าง ๆ เช่น การยกเว้นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเรียน การไม่กำหนดอายุ สถานที่เรียน ตลอดจนการยกเว้นด้าน เครื่องแต่งกาย

เหตุผลที่เข้าศึกษาต่อ หมายถึง เหตุผลของนักเรียนและผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการเข้าศึกษาต่อของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ด้านคือ ด้านความต้องการส่วนตัว ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ

ความต้องการส่วนตัวของนักเรียน หมายถึง ความต้องการส่วนตัวของนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยรุ่น เช่น ความต้องการอิสระ ต้องการแต่งกายตามสบาย ต้องการมีเวลาช่วยเหลือครอบครัว เป็นต้น

เหตุผลด้านสังคมของนักเรียน หมายถึง การมีสัมพันธกับผู้อื่น และการได้รับการยอมรับจากสังคม เช่น มีโอกาสพบเพื่อนใหม่ มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ต้องการความรู้ที่ทันสมัย ได้รู้จักเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น

เหตุผลด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ได้เรียนรู้ด้านอาชีพมีเวลาประกอบอาชีพ เป็นต้น

ความต้องการส่วนตัวของผู้ปกครอง หมายถึง ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น อยู่บ้านเฉย ๆ ไม่มีประโยชน์เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ต้องการให้บุตรหลานเรียนแบบใหม่ เป็นต้น

เหตุผลด้านสังคมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการได้รับการยอมรับจากสังคม เช่น อยากให้เรียนเหมือนเพื่อนที่รู้จัก เกรงใจคนที่มาชักชวน เป็นต้น

ความคิดเห็นต่อโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการแบบทั้งระบบในด้าน สภาพทั่วไปของการดำเนินการ ด้านพัฒนาตนเองและท้องถิ่น ด้านวิธีการเรียนการสอน

ผู้ปกครองหมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาแบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน เขตการศึกษา 7 ปีการศึกษา 2531-2532

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานจากนักเรียนและผู้ปกครองที่เข้าศึกษาต่อในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน เขตการศึกษา 7 เพื่อจะได้นำข้อมูลไปพัฒนาให้ดำเนินโครงการได้ดียิ่งขึ้นหรือนำไปปรับปรุงแก้ไขในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านวิธีการเรียนการสอน ด้านพัฒนาตนเองและท้องถิ่น ตลอดจนบริการให้ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย